

Просте речення

План

- 1) Односкладені речення в англійській та українській мовах.
- 2) Види підмета, особливості засобів вираження підмета в англ. мові.
- 3) Зіставна характеристика присудка в порівняльних мовах.
- 4) Особливості узгодження підмета з присудком у числі.
- 5) Види додатка в англійській та укр. мовах
- 6) Порівняльна характеристика означення в англ. та укр. мовах
- 7) Структурні і функціональні особливості обставини в англ. мові.

- **Односкладним** називається речення, у якому наявний лише один із головних членів — або підмет, або присудок.
- *Осінній день! Осінній день! Осінній!* (Л. Костенко)

Односкладні
речення:

Дієслівне

Іменне

Приклади:

На сході
вже
світало.

Берег
моря.
Світанок.

Види односкладних речень в українській мові:

1) **Означено-особові** — речення, головним членом яких є особова форма дієслова, що вказує на виконавця дії, носія ознаки чи стану (*Хочу плакати, але замість того завжди сміюся*)

2) **Неозначено-особові** — речення з головним членом-присудком, який відноситься до всіх осіб взагалі або до неозначеної кількості осіб (*У школі готуються до свята рідної мови*).

3) **Узагальнено-особові** — речення з головним членом-присудком, що вказує на дію, ознаку чи стан, які можуть стосуватися будь-якої особи в будь-який момент часу. Такі речення вживаються переважно в прислів'ях та приказках (*Не брудни криниці, бо схочеш водиці* (Нар. тв.)).

4) **Безособові** — речення з головним членом-присудком, який називає дію або стан, що не мають виконавця або носія, і може бути виражений безособовим дієсловом, дієслівними формами на **-но, -то**, неозначеною формою дієслова, прислівником, словами *нема, не було, не буде*, при яких стоїть додаток у родовому відмінку (*Так тихо, тихо скрізь* (П. Тичина)).

5) **Називні** — речення з головним членом-підметом, який стверджує наявність, існування предметів чи явищ (*Сонячні чудесні міста.*)

В англійській мові кількість типів односкладних речень мала. Це можна пояснити аналітичною побудовою речення, що склалася у новий період розвитку англійської мови, із властивим йому твердим порядком слів і обов'язковою наявністю підмета, хоча б і формального.

Так, наприклад, односкладні речення в українській мові: *сутеніє, морозить, важко, важливо, мені весело* та ін.

в англійській мові відповідають двоскладні речення; пор.: *it is getting dark, it freezes, it is difficult, it is important* із вираженням формальним підметом *it*.

Підмет

```
graph TD; A[Підмет] --- B[Означає істоту, предмет, опредмечену дію чи ознаку, абстрактне поняття]; A --- C[Пов'язаний з присудком]; A --- D[Відповідає на питання хто? що?]; A --- E[Виражається будь-якою частиною мови, крім прислівника, а також сполученням слів];
```

Означає істоту,
предмет,
опредмечену дію
чи ознаку,
абстрактне
поняття.

Пов'язаний з
присудком

Відповідає на
питання
хто?
що?

Виражається будь-
якою частиною
мови, крім
прислівника, а
також
сполученням слів

- В українській мові підмет найчастіше виражається називним відмінком іменника або особового займенника. Інші частини мови можуть вживатися у функції підмета, лише субстантивуючись.
- Підмет може виражатися і нерозкладними словосполученнями.

- **Складений підмет** виражається словосполученням або реченням, якщо вони вжиті у значенні іменника в називному відмінку (П'ять учнів відмовилися їхати на екскурсію. «Запорожці пишуть листа турецькому султану» — найвідоміша картина І. Репіна).

Підмет може виражатися:

wer
this
questi
on is
not
so
easy.
It is
kind
of
form
you
school
has
sives
the
must
keep
one's
word
and

Простий підмет може виражатися:

•
: "The
is
the
defin
ite
•
side
le:
but
the
first
was
ping
the
Engl
most
ish
inter
the
estr
best
way
learn
Engl
ish.

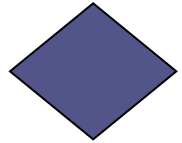
- Підмет називається складним, якщо він виражений синтаксичними комплексами з інфінітивом, дієприкметником або герундієм, ставляться після присудка. складається з двох частин, між якими стоїть присудок.

He is expected to come today (складний підмет, виражений комплексом «Називний відмінок з інфінітивом»).

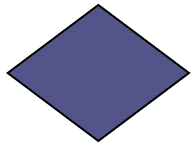
It would be very easy for you to help him (складний підмет, виражений «for-комплексом з інфінітивом»).

Your trying to do that alone won't be of any use (складний підмет, виражений комплексом з герундієм).

Присудок (The Predicate)

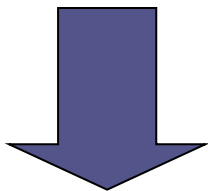

Головний член речення, пов'язаний координацією з підметом, що виражає дію предмета, названого підметом. Найтипівіша форма присудка — дієслово в особовій формі, що означає дію чи стан суб'єкта, названого підметом.

Присудок — головний член двоскладного речення, що характеризує підмет за дією чи ознакою. Присудок відповідає на питання *що робить (підмет)? що зробить? що з ним робиться? що він таке?*

Англійська мова

В англійській мові є три типи присудка :

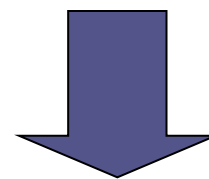
А) простий дієслівний (the simple verbal predicate) ;

Б) складений іменний (the compound nominal predicate);

В) складений дієслівний (the compound verbal predicate) .

Простий дієслівний присудок (the Simple Verbal Predicate) виражається смисловим дієсловом в особовій формі, яка може бути простою або складною формою будь-якого часу, стану або способу.

Українська мова

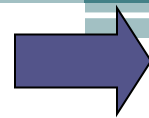
Присудок - простий і складений.

Простий присудок виражається дієсловом, що поєднує в собі граматичне й лексичне значення: (*Петро **відчинив** двері*).

До простих належать також присудки, що виступають у складеній формі майбутнього часу (*буду робити*), у формі наказового (*хай знає*) або умовного способів (*робив би*).

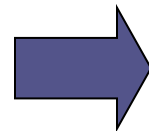
Простим вважається також присудок, виражений фразеологічним сполученням (*Він **був на сьомому небі***).

Shall I change your book for you?
Stop! Wait for me! I'm coming too.

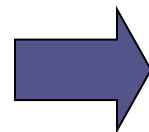
the Simple Verbal Predicate

Can you swim?
He ought to be more polite.

the Modal Verbal Predicate

John is my friend.
You are very kind, thank you.

the Compound Verbal Predicate

На відміну від української мови простий дієслівний присудок, виражений дієсловом *to be*, ніколи не опускається (так само як і дієслово-зв'язка *to be*):

Is Pete at home? — No, he is at school.

Петро вдома? — Ні, він у школі.

Присудок, виражений дієсловом *to have* або *to have got*, на українську мову звичайно перекладається дієсловом *є* (був, було):

I have (have got) a nice bag..

В українській мові складений присудок має дві частини: головну і допоміжну (зв'язка). Основне лексичне значення такого присудка закладене у головній частині, а граматичне — в допоміжній. Дієслівний складений присудок виражається поєднанням дієслово-зв'язки, яке стоїть в особовій формі, і інфінітива (*Він бажав піти разом з нею*).

Особливим різновидом простого дієслівного присудка є присудок, виражений зворотом

- there is (there are; there has been; there have been; there was, there were; there will be) — **є, буде, був** і т. п.
- Різновидом присудка є Фразовий присудок (the Group Verb Predicate) складається з дієслова з ослабленим значенням в особовій формі (найчастіше з дієслів to have і to take) та іменника. Це сполучення утворює єдине смислове і граматичне ціле. Воно часто буває рівнозначне простому дієслівному присудку.
- **I have dinner. = I dine.**

Складений присудок має дві частини: головну і допоміжну (зв'язка). Основне лексичне значення такого присудка закладене у головній частині, а граматичне — в допоміжній. Дієслівний складений присудок виражається поєднанням дієслова-зв'язки, яке стоїть в особовій формі, і інфінітива (*Він **бажав піти** разом з нею*). Іменний складений присудок утворюється поєднанням дієслова-зв'язки з **іменником, прикметником, дієприкметником** (*Сьогодні наша група **була першою** в естафеті*).

Узгодження присудка з підметом

Англійська
мова

Присудок в англійській мові узгоджується з підметом в особі та числі настільки, наскільки особа виражена у формах дієслова-присудка.

*What **are you** doing?*

— *I'm preparing for my lessons.* Якщо підмет виражений збірними іменниками **people**—люди, **police** — поліція, **cattle**— худоба та ін., то дієслово-присудок стоїть у множині.

There were few people at the booking-office. Якщо підметом є

Іменник **news**—новини або назви наук **arithmetics** —

арифметика, , **physics** — фізика і тд., дієслово-присудок стоїть в однині.

Is there any news about him?

Українська мова

Узгодження підмета з простим присудком

1) якщо підмет, виражений числівником, сприймається як єдине ціле:

Один розповідає, десятеро слухає,

2) якщо підмет виражений збірною кількісним іменником більшість, меншість, решта тощо:

Більшість була проти.

якщо підмет, виражений числівником, сприймається як певна кількість предметів, осіб:

Підійшли четверо дівчаток.

Після деяких іменників(англ) форма числа дієслова-присудка в англійській мові відрізняється від відповідної української в зв'язку з особливостями утворення множини:

- *His clothes are quite clean.* (його одяг зовсім чистий.)

У реченні з однорідними підметами, з'єднаними сполучниками **and, both... and** або безсполучниковим способом, присудок стоїть у множині.

John and Tom are brothers.
Якщо два однорідні підмети з'єднані сполучниками **either ... or, neither ... nor, not only ... but also**, то дієслово-зв'язка узгоджується з другим з них.

- *Either you or your friend is wrong.*

Узгодження щодо роду (в укр мові)
Присудок у минулому якщо підмет — іменник чоловічого часі, роду на позначення професії (і жіноча чоловічий рід особа теж):

Професор сказав; А також жіночий рід, якщо з іменником на позначення професії вживається жіноче ім'я: **Лікар Синицина повідомила мені про швидке одужання.**

Присудок у минулому якщо підмет є аббревіатурою, котра не часі узгоджується набула ознак самотійного слова:

з формою основного слова аббревіатури у уроді УНР святкувала перемогу (Українська Народна Республіка).

Види додатка в англійській та українській мовах

- **Додаток** — це другорядний член речення, що означає предмет, на який переходить або щодо якого здійснюється дія або виявляється ознака.
- Відповідає на питання непрямих відмінків: кого? чого? кому? чому? кого? що? ким? чим? на кому? на чому?.
- Додатки найчастіше виражаються іменниками в непрямих відмінках як з прийменниками, так і без них і відповідають на питання непрямих відмінків.

Додаток в українській мові

- В українській мові додатки поділяються на **прямі і непрямі**.
- **Прямий додаток виражається:**
 - 1) іменником, займенником, субстантивованими словами у З.в. без прийменника: *Робоча бджола (що?) мед носить.*
 - 2) іменником, займенником, субстантивованими словами у Р.в. без прийменника:
 - а) якщо при присудку є заперечення: *Соняшники чомусь не повертали (чого?) голів до сонця.*
 - б) коли дія переходить на частину предмета: *Вийшла дівчина із хати набрати (чого?) води з криниці.*

- **в)** якщо можлива форма паралельного відмінка: Оля купила (чого?) зошита. Оля купила (що?) зошит.
- **г)** якщо іменник позначає неістоту і залежить від предикативного слова (можна, шкода, жаль) у безособовому реченні: Шкода стало (чого?) дерева.
- Непрямий додаток- це іменник, вжитий у формах інших (А більше за все Микола боявся спокуси).

- **Непрямий додаток виражається:**
- **1) непрямим відмінком іменника, займенника чи субстантивованого слова з прийменником чи без нього:**

*Хлібові шану віддаймо. На столі стояв сніданок.
Малому захотілося пити.*

- **2) іменником, займенником, субстантивованим словом у знахідному відмінку з прийменником: Дмитро надіявся на добру звістку.**

- **3) неозначеною формою дієслова:** *Олег навчив його писати.*
- **4) синтаксично нерозкладним словосполученням та фразеологізмом:** *Я сфотографував групу туристів.*

Додаток в англійській мові

- Залежно від значення, місця в реченні і наявності прийменника додаток в англійській мові може бути трьох типів:
 - 1)прямий додаток (the Direct Object) без прийменника:**
 - *I saw a fine film yesterday.*
 - 2)непрямий додаток (the Indirect Object) без прийменника:**
 - *Will you show me the way to the station?*

- **3) прийменниковий додаток (the Prepositional Object)**
- *Let's talk about football.*
- Те саме дієслово-присудок може мати одночасно кілька додатків (прямий, непряий і прийменниковий), причому непряий додаток без прямого або прийменникового не вживається.

Порівняльна характеристика означення в англійській та українській мовах

- **В українській мові.**
- Означенням називається другорядний член речення, який вказує на ознаку предмета і відповідає на питання який? чий? котрий? (у всіх родових, числових і відмінкових формах) скільки? (лише в непрямих відмінках).
- Означення відноситься до іменника або до іншої частини мови, вжитої у значенні іменника.
- Означення бувають узгоджені та неузгоджені.

- **Узгодженим** називається означення, яке узгоджується з означуваним словом у роді, числі й відмінку
- *(Теплий краплистий дощ застав птахів і людей серед поля (В. Земляк)).*
- Узгоджені означення виражаються **прикметниками, дієприкметниками, займенниками, порядковими числівниками.**

- **Неузгодженим** називається означення, яке не має спільного з означуваним словом роду, числа, відмінка або виражене невідмінюваним словом
- *(Стала наближатися година рушати в дорогу (С. Васильченко)).*
- Неузгоджені означення виражаються іменниками в непрямих відмінках; займенниками його, її, їх, якщо вони відносяться до іменника і вживаються у присвійному значенні;
- неозначеною формою дієслова;
- прислівниками, а також цілими словосполученнями, зокрема фразеологізмами *(У селі знайшовся такий*

- **В англійській мові.**
- **1) Препозитивні означення.** Якщо іменник має артикль, то препозитивне означення (кілька означень) ставиться між артиклем та іменником.
- *a lovely white flower*
- *the nice summer dress*
- *the World Peace Congress*

- Винятками є неозначені займенники ***all i both***, які ставляться перед означеним артиклем, і займенники ***such i what***, а також прикметник ***half***, які ставляться перед неозначеним артиклем.

- При наявності деяких типів означень артиклі не вживаються.
- **Препозитивне означення може бути виражене:**
- **-прикметником, займенником-прикметником, дієприкметником або числівником:**
- *It was a cold rainy day.*
- *What time does your train leave?*

Кількісні числівники можуть виступати в ролі постпозитивних означень.

- **іменником у присвійному відмінку:**
Nick's marks are always excellent.

- **-іменником (або герундієм) у формі загального відмінка однини без прийменника; цей тип означення дуже характерний для англійської мови:**
- *Is this a library book? — No, it's my own.*
- *I like summer sports.*
- **-будь-яким словосполученням:**
- *The Trade Union conference opened at 6 o'clock.*
- *It was a never-to-be-forgotten day.*

- **Постпозитивне означення** ставиться безпосередньо після означуваного іменника. Постпозитивне означення може бути виражене:
- **іменником або герундієм з прийменником**; означальні сполучення з іменниками утворюють такі прийменники:
- **of:** *The works of B.Y. Paton have been translated into many languages.*
- **about:** *I like books about great travellers.*
- **for:** *Many thanks for the book. The struggle for peace is developing throughout the world.*
- **from:** *The distance from Earth to Venus is about 40 million kilometres.*

- **on:** *I'm going to make a report on space flights.*
- **to:** *Here is the key to the door.*
- **with:** *Do you like coffee with milk?*
- **without:** *My little brother Taras doesn't like books without pictures.*
- **in:** *Do you like the pictures in this book?*
- **-дієприкметниковим зворотом:**
- *The high peak lighted by the morning sun was very beautiful.*
- **-інфінітивом:**
- *You have no need to worry.*

- **-прийменниковим синтаксичним комплексом з герундієм:**
- *What's the use of my going there now?*
- **-означальним підрядним реченням:**
- *That's all I have to say.*
- Крім іменників, означення можуть приймати також деякі неозначені займенники. У цьому випадку означення ставиться після означуваного слова.
- *Tell me something interesting.*

- Обливим видом означення є **прикладка** (*the Apposition*). Прикладка звичайно виражена іменником з словами, що його визначають: вона дає характеристику того слова, до якого відноситься.

- Прикладка може бути препозитивною:
- *This is Doctor Brown.*
- *My elder brother Tom is a university student.*

- Постпозитивна прикладка складається з кількох слів і на письмі відокремлюється кома ми.

- *London, the capital of Great Britain, has a population of about 9 million.*
- *Jack London, the famous American writer, was born in 1876.*

Структурні і функціональні особливості обставини в англійській мові

- Обставина в англійській мові, як і в українській,— це другорядний член речення, який означає різні характеристики дії (час, місце, причину, мету і т. п.), а також ступінь якості.
- За значенням обставини поділяються на обставини місця, часу, частоти та повторюваності, способу дії, причини, мети, результату і ступеня.
- Обставини найчастіше виражаються іменниками з прийменниками.

- Обставини в англійській мові можуть стояти на початку, в кінці і в середині речення. Проте місце обставини залежить від її значення і способу вираження, і певні види обставин мають свої місця в реченні.
- Загальним правилом є те, що обставина не може відокремлювати додаток від дієслова (тобто стояти між дієсловом і його додатком).
- Нижче наведено основні види обставин з вказівкою на їх звичайне місце в реченні.

- **Обставини (означеного) часу (Adverbials of Time)** означають час або тривалість дії.
- Обставини означеного часу звичайно стоять в кінці речення.
- *He left a few weeks ago.*
- Вони можуть також стояти і на початку речення, особливо при наявності кількох обставин у реченні або при бажанні виділити обставини часу.
- *This morning the train arrived late.*
- Якщо в реченні є дві обставини часу, точніша ставиться звичайно першою.
- *Let's meet at two o'clock tomorrow.*

- **Обставини частоти і повторюваності** (Adverbials of Indefinite Time and Frequency).
- Якщо ці обставини виражені прислівником, то вони звичайно стоять перед смисловим дієсловом, але після допоміжного дієслова, модального дієслова або дієслова to be.
- *I often meet Jack on his way to school.*
- **Обставини місця** (Adverbial of Place) означають місце або напрям дії.
- Обставини місця звичайно стоять в кінці речення, але передують обставинам часу.
- *Hang up the map on the wall, please.*

- Обставини способу дії (Adverbials of Manner) дають якісну характеристику дії або вказують на супровідні дії факти.
- Якщо обставину способу дії виражено прислівником, то вона стоїть звичайно після смислового дієслова і його додатка (якщо він є).
- *Don't speak so fast, I can hardly understand you*
- **Обставини ступеня (Adverbials of Degree) означають ступінь дії або якості.**
- Обставини ступеня, що визначають дієслово, стоять перед смисловим дієсловом і після допоміжного, модального дієслова або дієслова to be.
- *I quite understand you.*

- **Обставини мети** (Adverbials of Purpose) означають мету дії. Вони звичайно виражаються інфінітивом і ставляться після дієслова.
 - *We'll have to run to catch the train.*
- **Обставини наслідку** (Adverbials of Result) означають наслідок дії. Ці обставини також виражаються інфінітивом і ставляться після присудка.
 - *I'm too tired to go any further.*
- **Обставини причини** (Adverbials of Cause) означають причину виконання дії. Ці обставини часто виражаються дієприкметниковими зворотами і комплексами і звичайно стоять на початку речення.
 - *Being hungry and thirsty, the tourists decided to camp at once.*